

POSTANOWIENIE

Dnia 24 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania T. C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Toruniu
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 24 czerwca 2025 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 11 lipca 2024 r., sygn. akt III AUa 1395/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od T. C. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Toruniu tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanej do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 11 lipca 2024 r. oddalił apelację T. C. od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu z dnia 17 października 2023 r., oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Toruniu odmawiającej ubezpieczonej ustalenia wysokości emerytury według tzw. „starych zasad”.

Ubezpieczona wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, zaskarżając orzeczenie w całości i opierając skargę na podstawach: 1) naruszenia prawa materialnego: art. 2 i art. 67 Konstytucji RP oraz art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 1631; dalej jako ustawa o emeryturach i rentach z FUS lub ustawa emerytalna), przez ich zastosowanie w sytuacji, w której skarżąca nabyła uprawnienie do emerytury powszechnej w dniu 3 marca 2008 r. i świadczenie powinno być przeliczne w kwietniu 2013 r.; 2) naruszenia przepisów prawa procesowego, w szczególności art. 233 § 1 k.p.c., przez niewszechstronne rozważenie materiału dowodowego i niedokonanie oceny istotnych dowodów z dokumentów z akt ubezpieczeniowych oraz art. 228 k.p.c., przez nierozważenie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 r., SK 140/20 (OTK-A 2024, poz. 67).

Wskazując na powyższe zarzuty, skarżąca wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa radcowskiego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na występowanie w sprawie istotnych zagadnienia prawnych: czy brak ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 r., SK 140/20 w Dzienniku Ustaw nie wywołuje skutków normatywnych - nie zmienia treści obowiązującego prawa, czy jest wyrokiem ostatecznym i powszechnie obowiązującym; czy art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zakresie, w jakim dotyczy osób, które złożyły wniosek o przyznanie świadczeń, o których mowa w tym przepisie, przed dniem 6 czerwca 2012 r., jest zgodny z prawem powszechnym, czy też jest niezgodny z prawem powszechnym. Ponadto w ocenie ubezpieczonej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na rażące naruszenie art. 233 § 1 k.p.c.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniosł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od

skarżącej na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla którego rozwikłania dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie

skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecnictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, LEX nr 2630721).

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie do rozpoznania na oczywistej zasadności skargi wymaga od skarżące wykazana niewątpliwej, widocznej *prima facie* sprzeczności przyjętej przez sąd drugiej instancji wykładni lub zastosowania prawa z brzmieniem przepisów lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji prawa. Wnoszący skargę powinien więc zawrzeć w uzasadnieniu wniosku wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się "oczywista zasadność" skargi i przedstawić odpowiednie argumenty. Do przyjęcia skargi do rozpoznania na podstawie wskazanej przyczyny nie jest wystarczające samo kwalifikowane naruszenie prawa przez sąd drugiej instancji. W art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. mowa bowiem o oczywistej zasadności skargi, a nie o trafności zarzutu. Przytoczone przez skarżącego okoliczności powinny zatem jednoznacznie wskazywać na to, że w zasadniczym postępowaniu skarga kasacyjna zostanie rozstrzygnięta na korzyść strony, która ją wniosła.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że odwołująca się nie wykazała istnienia powołanych przesłanek przysądu. Zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinno posiadać walor istotności, a także musi być zagadnieniem budzącym rzeczywiste wątpliwości prawne. Zagadnienie prawne, chociażby bardzo interesujące, nie staje się przyczyną przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, jeżeli nie jest niezbędne dla rozpoznania podstaw skargi. Sformułowane przez skarżącą wątpliwości dotyczące wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 r., SK 140/20, nie mają dla sprawy istotnego znaczenia. Wyrok ten dotyczy przepisu art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, który w wyniku zmian nowelizacyjnych oraz kolejnych decyzji organu rentowego nie ma obecnie zastosowania wobec skarżącej. Świadczenie emerytalne ubezpieczonej zostało przeliczone zgodnie z art. 194j ustawy emerytalnej.

Kluczowe dla sprawy jest wyjaśnienie, czy wobec skarżącej prawidłowo zastosowano przepisy znowelizowane w wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16 (OTK-A 2019, poz. 11), to jest art. 194j ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Ta kwestia nie została jednak wyartykułowana we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Ocenie podlegają więc jedynie wątpliwość skarżącej co do wyroku trybunalskiego z 2024 r. oraz co do okoliczności faktycznych sprawy.

Zgodnie z ustaleniami faktycznymi poczynionymi przez Sąd drugiej instancji, T. C. urodziła się w dniu 1 marca 1953 r. Decyzją organu rentowego z dnia 3 marca 2008 r. nabyła prawo do wcześniejszej emerytury od dnia 1 marca 2008 r. Decyzją z dnia 22 maja 2013 r. ubezpieczonej - po osiągnięciu przez nią wieku emerytalnego - przyznano prawo do emerytury powszechnej. Organ rentowy wypłacał skarżącej - jako korzystniejszą - emeryturę wcześniejszą. Decyzją z dnia 12 stycznia 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Toruniu - na mocy art. 194j ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 1 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. z 2020 r., poz. 1222) - ponownie ustalił wysokość emerytury ubezpieczonej przyznanej na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS od 1 kwietnia 2013 r., to jest od dnia, od którego mogła być podjęta jej wypłata. Podstawa obliczenia

emerytury nie podlegała pomniejszeniu o kwoty pobranych emerytur wcześniejszych. Organ rentowy nadal wypłacał emeryturę wcześniejszą jako świadczenie korzystniejsze. We wniosku z dnia 2 marca 2023 r. ubezpieczona domagała się przyznania jej prawa do emerytury powszechnej według „starych” zasad.

W wyroku z dnia 4 czerwca 2024 r., SK 140/20 (OTK-A 2024 nr 67) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w zakresie, w jakim dotyczy osób, które złożyły wniosek o przyznanie świadczeń, o których mowa w tym przepisie, przed dniem 6 czerwca 2012 r., jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji RP. W uzasadnieniu Trybunał wskazał, że aktualna staje się argumentacja zawarta w wyroku P 20/16, a mianowicie, iż doszło do złamania zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. Ubezpieczeni, którzy zdecydowali się na korzystanie z wcześniejszej emerytury, nie mieli - w momencie podejmowania tej decyzji na podstawie obowiązującego wówczas stanu prawnego - świadomości co do skutków prawnych, jakie może ona wywoływać w sferze ich przyszłych uprawnień z tytułu emerytury powszechnej. W szczególności nie mogli przewidzieć, że przejście na emeryturę jeszcze przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego będzie wiązało się z pomniejszeniem zgromadzonego kapitału o pobrane świadczenia. Nie spodziewali się, że wypłacanie świadczeń emerytalnych wpłynie na sposób ustalania wysokości świadczenia w ramach emerytury „powszechnej”. Z takimi konsekwencjami mogły się liczyć osoby, które decydowały się na skorzystanie z prawa do wcześniejszej emerytury po ogłoszeniu ustawy nowelizującej. Trybunał Konstytucyjny podkreślał, że podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1 art. 25 ustawy emerytalnej, nie pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur, nie kwestionując pozostałych zasad ustalania wysokości emerytury.

W wykonaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16, ustawodawca wprowadził do ustawy emerytalnej z dniem 10 lipca 2020 r., (na podstawie nowelizacji z 2020 r.) art. 194i i art. 194j mające na celu ustalenie ubezpieczonym emerytur z pominięciem zakwestionowanego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. W myśl tego przepisu, jeżeli

ubezpieczony pobrał emeryturę częściową lub emeryturę na podstawie przepisów art. 46, art. 50, art. 50a, art. 50e lub art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a także art. 88 lub art. 88a ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Zgodnie z art. 194i i art. 194j ustawy emerytalnej, do ustalenia podstawy obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24 ustawy, ubezpieczonego urodzonego w 1953 r., nie stosuje się art. 25 ust. 1b, jeżeli wniosek o przyznanie tej emerytury zgłosi w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie nowelizacji z 2020 r., pod warunkiem że prawo do emerytury przed osiągnięciem wieku emerytalnego ma ustalone na podstawie wniosku złożonego przed dniem 1 stycznia 2013 r. Kwotę emerytury przyznanej na podstawie art. 24 ubezpieczonemu urodzonemu w 1953 r., który wcześniej pobierał emeryturę wymienioną w art. 25 ust. 1b na podstawie wniosku złożonego przed dniem 1 stycznia 2013 r., ustala się ponownie od podstawy ustalonej z zastosowaniem art. 194i. Przeliczeniu podlega podstawa obliczenia emerytury przyjęta w decyzji o ustaleniu prawa do emerytury. Do ustalenia nowej kwoty emerytury przyjmuje się średnie dalsze trwanie życia przyjęte w decyzji o ustaleniu prawa do emerytury, a następnie uwzględnia się kolejne zmiany wysokości świadczenia. Emerytura w ponownie ustalonej wysokości przysługuje od dnia, od którego podjęto wypłatę emerytury przyznanej na podstawie art. 24, a w przypadku, gdy prawo do tej emerytury było zawieszone - od dnia, od którego mogłaby być podjęta jej wypłata. Jeżeli ponownie ustalona wysokość emerytury przyznanej na podstawie art. 24 jest wyższa od wypłacanej dotychczas, emerytowi wypłaca się wyrównanie. Kwotę wyrównania stanowi różnica między sumą kwot emerytur, jakie przysługiwałyby w okresie od dnia, o którym mowa w ust. 4, do dnia wydania decyzji, o której mowa w ust. 1, z uwzględnieniem ich waloryzacji, a sumą kwot wypłaconych w tym okresie. Przepisy ust. 1-5 stosuje się odpowiednio do ponownego ustalenia wysokości renty rodzinnej. Do opisaney wyżej zasady wprowadzonej do ustawy dochodzenia roszczeń przez kobiety z rocznika 1953 odwołał się Trybunał Konstytucyjny w

sprawie SK 140/20, przyjmując, że umożliwiają one zrównanie sytuacji wszystkich osób pokrzywdzonych normą prawną uznaną za niekonstytucyjną.

Godzi się zauważyć, że skarżąca skorzystała z uregulowań art. 194j ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W ramach tych przepisów jej interes prawny został zabezpieczony. Powoływany w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 r., SK 140/20, służy rozszerzeniu kręgu osób uprawnionych do przeliczenia emerytury z pominięciem reguły wyrażonej w art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Nie ma on jednak na celu umożliwienie kolejnego (ponownego) przeliczenia dla osób, które korzystały z regulacji wydanych po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 2019 r. Nie dotyczy on również przepisu art. 194i oraz art. 194j ustawy emerytalnej (przepisy te nie były przedmiotem oceny konstytucyjnej). Nie ma więc podstaw do rozważania, na ile wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 r., SK 140/20, wpływa na sytuację prawną skarżącej (niezależnie od wyrażonych przez nią wątpliwości co do prawidłowości tego wyroku jako skutecznego orzeczenia sądu konstytucyjnego).

Trzeba także dodać, że skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona w świetle podniesionego zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Na etapie przedsądu, w ocenie zarzutów materialnych wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wiążą ustalenia faktyczne, na których oparto zaskarżony wyrok. Związanie w tym zakresie wynikające z art. 398¹³ § 2 k.p.c. ma odpowiednie zastosowanie na etapie przedsądu, gdyż w przeciwnym razie zachodziłby dysonans między etapem przedsądu i późniejszym rozpoznaniem zarzutów materialnej podstawy kasacyjnej z ograniczeniami wynikającymi z tego przepisu, a także z art. 398³ § 3 k.p.c. Z mocy tego przepisu art. 233 § 1 k.p.c. nie może być podstawą zarzutu kasacyjnego, gdyż wprost dotyczy ustalania faktów lub oceny dowodów. Konsekwentnie nie może też składać się na podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe, należy uznać, że skarżąca nie wykazała, by w sprawie występowało przytoczone przez nią zagadnienie prawne. Skarga kasacyjna nie jest też oczywiście uzasadniona. W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia.

O kosztach postępowania rozstrzygnięto stosownie do art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]